

De mentor kijkt kritisch mee

Trouw 27-08-2004

Alleenstaande ouderen die niet meer voor zichzelf kunnen opkomen hebben het moeilijk in een tijd waarin de zorg verder verzakelijkt. Wie onderhandelt er voor deze ouderen? De rechter wijst steeds vaker een mentor aan.

OUDERENZORG

Rita van Veen

Het zal nog een grote vlucht gaan nemen, verwacht Renée Bouma, coördinator van de Stichting Mentorschap in Rotterdam. Mentoren die nodig zijn om voor de belangen van hulpbehoevende ouderen op te komen. Het gaat ouderen die alleen staan in het leven, nauwelijks of geen contact meer hebben met familie en niet meer in staat zijn beslissingen te nemen.

„Door de toenemende eenzaamheid en het langer thuis blijven wonen komen ouderen voor problemen te staan die ze niet zelf kunnen oplossen. Hun aantal zal in de komende jaren groter worden.”

Sinds 2001 zijn er 45 vrijwilligers

van de Rotterdamse stichting aan het werk gegaan. In een korte opleiding van zes dagen kregen ze uitleg over wetgeving, dementie, de inhoud van een zorgdossier, de techniek van het onderhandelen en nog wat ethische vraagstukken kwamen ter tafel. Nel Vos is mentor van een 68-jarige alcoholiste die in zorgcentrum het Ronde Sant in Ridderkerk woont. De vrouw lijdt aan het korsakovsyndroom en gaat zienderogen achteruit. De zorgmanager van het centrum, Thea Hennepohl, besloot een mentor voor haar te zoeken. „We willen dat alle bewoners die wilsonbekwaam zijn en er alleen voorstaan een mentor krijgen. We hebben mentoren nodig die kritisch over onze schouder meekijken en voor de belangen van de wilsonbekwamen opkomen.”

Hennepohl schetst de dagelijks praktijk in een verpleeghuis. Net als de zorg aan huis wordt ook de geleverde zorg aan cliënten in verpleeg- en verzorgingshuizen in contracten vastgelegd. „In het zorgplan is precies vastgelegd waar de bewoner recht op heeft. Er wordt gekeken naar wat de cliënt nog wel zelf kan en wat niet. Van wassen, aankleden tot de behandeling van de fysiotherapeut is in het plan opgenomen. Dat is een gevolg van de verzakelijking in de zorg. Wilsonbekwame bewoners, vaak zijn dat mensen die dementeren, kunnen onmogelijk onderhandelen.”

Mentor Nel Vos kent het klappen van de zweep. Tot haar vut heeft ze als verpleegkundige gewerkt. Het heeft even geduurd voor haar cliënte be-

greep dat er iemand was gekomen die voor haar belangen opkomt. Keer op keer werd haar door het personeel uitgelegd dat Vos haar mentor is en nu is de vrouw er aan gewend. Vos besteedt zo'n twee uur per week aan haar cliënte. „Soms ga ik met haar wandelen, andere keren zit ik met het personeel te onderhandelen over het zorgplan. Ze is nu zover dat ze mijn gezicht herkent.” Vos is nog op zoek geweest naar familie van de vrouw, die van een verslavingskliniek naar het zorgcentrum verhuisde. „Ik heb vier zussen

De demente vrouw herkende haar mentor de eerste keren niet

en een zoon gevonden. Drie zussen willen niets meer met haar te maken hebben en de vierde is niet in staat haar te vertegenwoordigen. De zoon is, na de ontruiming van het huis van zijn moeder, met de noorderzon vertrokken. Ze heeft dus niemand meer die naar haar omkijkt.”

De vrouw staat op het punt om van afdeling te veranderen, omdat haar toestand verslechtert. Ze woont nu op een afdeling waar van haar verwacht wordt dat ze meedraait in het huishouden. Dat gaat niet meer. Bij klus-

jes, zoals de tafel afruimen en afwassen, moet ze verstek laten gaan. Dat betekent dat het zorgplan moet worden aangepast. Voor een mentor komen er al snel lastige dilemma's om de hoek kijken. Hij hoort voor honderd procent achter zijn cliënt te staan, maar kan het met de wensen van de cliënt heel moeilijk krijgen. Want wat moet een mentor besluiten als de cliënt niet meer wil eten. Toestemmen in dwangvoeding? Zorgmanager Hennepohl voegt er nog een moeilijk vraagstuk aan toe: het al dan niet vastbinden van onrustige dementeren. In het Ronde Sant zijn ze daar op tegen, maar de discussie over vastbinden is weer losgebarsten nu staatssecretaris Ross van volksgezondheid de wet zodanig wil aanpassen dat zelfs werkers in de thuiszorg bevoegdheid krijgen om cliënten in hun bewegingsvrijheid te beperken.

De selectie van geschikte mentoren is dan ook streng. „We kijken goed naar de motivatie. Iemand die net een slechte ervaring met een van zijn ouders achter de rug heeft in een verpleeghuis en daarom mentor wil worden, is wellicht minder geschikt. Je mag je eigen ervaring niet op een ander projecteren.”

Net als het Ronde Sant zijn er meer zorginstellingen op zoek naar mentoren. Rotterdam is de eerste stad waar een stichting is opgericht, gevolgd door Breda. Ook op andere plaatsen in het land zijn instellingen bezig het mentorschap op te zetten. Cruciaal is de beëdiging van de mentor door een rechter, anders is het mentorschap in

strijd met de wet uit 1995. De vrijwilligers worden door zowel de stichting als de rechtbank gescreend.

Ouderen kunnen wel zelf een mentor aanwijzen, zolang ze er in volle bewustzijn voor tekenen. „We zien dat ouderen die er alleen voor staan er steeds bewuster voor kiezen om op het moment dat het nog kan zelf een mentor te vragen”, vertelt Bouma. „Wanneer iemand wilsonbekwaam is dan kan alleen de rechter een mentor toewijzen. Verpleeghuizen, huisartsen, thuiszorg, riaggs, zorgconsulenten, ze hebben allemaal te maken met cliënten die niet meer voor zichzelf kunnen opkomen.” En dan zijn er nog de ruziënde familieleden, die maar niet tot een beslissing kunnen komen. De rechter kan hen aan de kant zetten en een mentor aanwijzen. „Dat zijn de moeilijke gevallen”, zegt Bouma.

„Boze familieleden kunnen het leven van een mentor zuur maken door naar de rechter te stappen.”

Twee derde van de cliënten van de Stichting Mentorschap lijdt aan dementie, de rest heeft een 'afnemende geesteskracht'.

De laatste categorie zijn verslaafden, verstandelijk gehandicapten en psychogeriatrische patiënten. Van tijd tot tijd worden er bij de stichting ervaringen uitgewisseld. „Je merkt dat het voor velen meer is dan een zakelijke relatie”, zegt Bouma. „Er zijn mentoren die op zondag hun cliënt mee naar huis nemen om eens gezellig te komen eten. En als de cliënt overlijdt merken ze pas hoeveel het contact hun heeft gedaan.”